

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSIOJI RINKIMŲ KOMISIJA**

Valstybės biudžetinė įstaiga, Gynėjų g. 8, LT-01109 Vilnius, tel. (0 5) 239 6969, el. p. rinkim@vrk.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188607150

Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui

Nr.

Žygimantų g. 2, LT-01102 Vilnius

Teikiama per EPP

ATSAKOVAS:

Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija

Juridinio asmens kodas: 188607150

Buveinės adresas: Gynėjų g. 8, LT-01109 Vilnius

Tel. +370 8 5 239 69 02, faks. +370 8 5 239 69 60, el. paštas: rinkim@vrk.lt

PAREIŠKĖJAS :

Piliečių referendumo iniciatyvinė grupė, atstovaujama:

ATSILIEPIMAS Į PAREIŠKĖJO SKUNDĄ

Dėl Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos 2025 m. rugpjūčio 21 d. sprendimo Nr.
Sp-138 panaikinimo

Administracinėje byloje Nr. R-7-629/2025

Proceso Nr. 3-66-3-00016-2025-4

2025 m. rugsėjo 3 d.

Vilnius

I. SKUNDO DALYKAS IR REIKALAVIMAI

1. Lietuvos Respublikos vyriausiojoje rinkimų komisijoje (toliau – **VRK**) 2025 m. rugpjūčio 29 d. gautas Piliečių referendumo iniciatyvinės grupės, atstovaujamos grupės koordinatorių ... (toliau – ir **Pareiškėjas, Grupė**) 2025 m. rugpjūčio 28 d. skundas atsakovei VRK, kuriuo prašoma panaikinti VRK 2025 m. rugpjūčio 21 d. d. sprendimą Nr. Sp-138 „Dėl piliečių referendumo iniciatyvinės grupės iniciatyvos dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio papildymo ketvirtąja dalimi“ (toliau – **Sprendimas**), kuriuo, vadovaujantis Lietuvos Respublikos referendumo konstitucinio įstatymo 7 straipsniu, 11 straipsnio 3 ir 4 dalimis ir atsižvelgiant į šiame sprendime pateikiamus argumentus, nuspręsta „Neregistruoti piliečių referendumo iniciatyvinės grupės dėl

privalomojo referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio papildymo ketvirtąja dalimi“.

2. Vadovaudamiesi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2025 m. rugpjūčio 29 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. R-7-629/2025, kurioje VRK įpareigojama iki 2025 m. rugsėjo 4 d. 17.00 val. pateikti atsiliepimą į pareiškėjo skundą bei visus turimus, su pareiškėjo skundu susijusius, dokumentus, nepraleidus jame numatyto termino, teikiame atsiliepimą į Pareiškėjų skundą bei prašomą medžiagą.

3. VRK susipažino su Skundu, kuriame išdėstytų argumentų pagrindu Pareiškėja Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašo:

3.1. *„Panaikinti Lietuvos Respublikos Vyriausiosios rinkimų komisijos 2025 m. rugpjūčio 21 d. sprendimą Nr. Sp-138, kuriuo atsisakyta registruoti piliečių referendumo iniciatyvinę grupę dėl privalomojo referendumo paskelbimo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio papildymo ketvirta dalimi“ „Valstybė nefinansuoja politinių partijų ir politinių organizacijų“.*

3.2. *„Priteisti iš atsakovės LR Vyriausiosios rinkimų komisijos bylinėjimosi išlaidas.*

3.3. *„Skundą nagrinėti žodinio proceso tvarka“.*

4. Paminėti Pareiškėjos prašymai grindžiami tuo, kad neva VRK Sprendimas:

4.1. *„neteisėtas – nes priimtas viršijus VRK įgaliojimus, nustatytus įstatyme“* (skundo 2.1 ir 2.4. papunkčiai);

4.2. *„nepagrįstas – nes remiasi netiksliai (netgi priešingai) interpretuotais Konstitucinio Teismo (KT) nutarimais, ES rekomendacijomis, bet ne teisės aktais, ignoruoja tautos suverenumo principą“* (skundo 2.2 papunktis);

4.3. *„pažeidžia piliečių teises dalyvauti valstybės valdyme tiesiogiai, t. y. per referendumą“* (skundo 2.3 papunktis);

4.4. *„priimtas remiantis žemesnio rango nei Konstitucija teisės aktu – LR Politinių organizacijų įstatymu (toliau -POĮ)“* (skundo 2.5. papunktis);

4.5. *„pagrįstas akivaizdžiai dirbtiniais „neaiškumo“ ir „lygiateisiškumo“ argumentais“* (skundo 2.6. papunktis);

4.6. *„priimtas esant akivaizdžiam VRK narių, atstovaujančių parlamentines partijas, interesų konfliktui“* (skundo 2.7. papunktis);

4.7. *„prieštarauja Konstitucijos 3,4, 33 ir 35 straipsniams bei KT doktrinai“* (skundo 2.8. papunktis).

5. VRK, įvertinusi Skundo argumentus, mano, kad Pareiškėjų skundas yra nepagrįstas ir atmestinas dėl šiame atsiliepime minimų priežasčių

II. FAKTINĖS APLINKYBĖS

6. Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija 2025 m. rugpjūčio 5 d. gavo piliečių referendumo iniciatyvinės grupės prašymą (reg. Nr. 1-1253(2.6) įregistruoti piliečių referendumo iniciatyvinę grupę dėl privalomojo referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio papildymo ketvirtąja dalimi.

7. Iniciatyvinę grupę prašė registruoti tokį referendumui siūlomo sprendimo tekstą:

„LIETUVOS RESPUBLIKOS
ĮSTATYMAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS 35 STRAIPSNIO PAPILDYMO
KETVIRTA DALIMI – VALSTYBĖ NEFINANSUOJA POLITINIŲ PARTIJŲ IR POLITINIŲ
ORGANIZACIJŲ

1 straipsnis. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio papildymas

Papildyti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnį ketvirtą dalimi išdėstant ją taip:

„Valstybė nefinansuoja politinių partijų ir politinių organizacijų“.

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

Vilnius, 202_ metų _____ diena

Teikiame mūsų pasirinktą balsavimo variantą dėl referendumui siūlomo sprendimo:

UŽ Konstitucijos papildymą

PRIEŠ Konstitucijos papildymą“.

8. VRK 2025 m. rugpjūčio 21 d. posėdyje, išnagrinėjusi Grupės 2025 m. rugpjūčio 5 d. prašymą įregistruoti piliečių referendumo iniciatyvinę grupę dėl privalomojo referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio papildymo ketvirtąja dalimi, dalyvaujant Grupės atstovams, t. y. išklausiusi jų argumentus, susijusius su Grupės 2025-08-21 pateiktu rašytiniu atsiliepimu, priėmė ginčijamą sprendimą, kuriuo nusprendė neregistruoti piliečių referendumo iniciatyvinės grupės dėl privalomojo referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio papildymo ketvirtąja dalimi“, motyvuojant tuo, kad Grupės referendumui pateiktas

sprendimo tekstas neatitinka Konstitucijos 1 straipsnyje, 29 straipsnio 1 dalyje, 33 straipsnio 1 dalyje, 35 straipsnio 1 dalyje, Referendumo konstitucinio įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktuose nustatytų reikalavimų („už“ balsavo 10 VRK narių, „prieš“ – 3 VRK nariai) (VRK 2025-08-21 posėdžio protokolo Nr. P-28 2 p., posėdžio vaizdo įrašas¹ nuo 0:5:09 val. iki 1:24:46 val.).

9. Pagrindiniai VRK sprendimo teisiniai argumentai yra šie:

9.1. Grupės referendumui pateiktas sprendimo tekstas, kuriuo siūloma įtvirtinti konstitucinį absoliutų draudimą finansuoti politines organizacijas vertinamas kaip konstituciškai neproporcingas apribojimas, prieštaraujantis Sprendime nurodytai Konstitucinio Teismo suformuotai doktrinai dėl politinių partijų finansavimo valstybės lėšomis, t. y. jog politinių partijų finansavimas valstybės lėšomis yra viena iš priemonių užtikrinti sąžiningą politinę konkurenciją, politinį pliuralizmą, demokratinės santvarkos stabilumą ir laisvą daugiapartinės sistemos raidą (Konstitucinio Teismo 2024 m. rugsėjo 26 d., 2012 m. kovo 29 d., 2019 m. birželio 7 d. nutarimai) bei tarptautiniams standartams (Europos Tarybos Venecijos komisijos Gerosios rinkimų praktikos kodeksui, Europos Tarybos Venecijos komisijos Politinių partijų reguliavimo gairėms, Europos Tarybos Ministrų komiteto Rekomendacijai Rec(2003)4 valstybėms narėms „Dėl bendrų taisyklių, skirtų kovai su korupcija politinių partijų ir rinkimų kampanijų finansavimo srityje“)

9.2. Visiškas viešo finansavimo draudimas politinėms partijoms mažintų politinių alternatyvų įvairovę, ribotų jų veikimo galimybes, ypač mažesnių ar naujai susikūrusių politinių partijų, kurios be valstybės paramos neturės galimybės veikti realiai ar dalyvauti rinkimuose, o tai netiesiogiai jas diskriminuotų, t. y. sudarytų neteisingą nelygybę politinėje konkurencijoje („Įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs“ (Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalis), pažeistų politinį pliuralizmą ir rinkimų laisvę, t. y. realią galimybę tautai rinktis ir dalyvauti valdžioje per įvairias politines organizacijas („Piliečiai turi teisę dalyvauti valdant valstybę tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus <...>“ (Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalis)); „Piliečiams laiduojama teisė laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ar asociacijas, jei šių tikslai ir veikla priešingi Konstitucijai ir įstatymams“ (Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalis), taip pat pažeistų demokratinės valstybės esmę („Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“ (Konstitucijos 1 straipsnis); „Aukščiausią

¹ - <https://www.youtube.com/live/xkzyllNHj8o>

suverenią galią Tauta vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus“ (Konstitucijos 4 straipsnis);

9.3. Siūlomos Konstitucijos 35 straipsnio 4 dalies turinys nėra aiškus, nes jame neatskleista, ar draudimas finansuoti politines partijas ir politines organizacijas apimtų tik tiesioginį valstybės finansavimą (valstybės biudžeto asignavimus) ar ir netiesioginį finansavimą – pavyzdžiui, valstybės lėšomis finansuojamas specialias rinkimų agitacijos laidas (Rinkimų kodekso 99 straipsnio 1–6 dalys), skirtas rinkimų politinės kampanijos dalyviams, kuriais gali būti ir politinės partijos;

9.4. Pagal POĮ politinė partija yra politinių organizacijų rūšis, t. y. politinė partija yra politinė organizacija, todėl referendumui teikiamo sprendimo formuluotėje atskirai vartojamos abi sąvokos „politinės partijos“ ir „politinės organizacijos“ yra perteklinės, prieštaraujančios teisėkūros aiškumo ir sistematiškumo principams (Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme (toliau – TPI) 3 straipsnio 2 dalies 6 ir 7 punktai). Be to, referendumui teikiamo sprendimo pavadinimas „Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio papildymo ketvirta dalimi – valstybė nefinansuoja politinių partijų ir politinių organizacijų“ neatitinka TPI detalizuojančių Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų (toliau – Rekomendacijos) (nauja redakcija patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2021-11-18 įsakymu Nr. 1R-388) 174 punkto, numatančio įstatymo pavadinimo rašymą, reikalavimų, būtent, jog keičiamo įstatymo pavadinime turi būti nurodomas keičiamo įstatymo pavadinimas ir keičiami straipsniai ar jų struktūrinės dalys, kuriomis pildomas įstatymas (174.1 papunktis), t. y. įstatymo pavadinime papildomai rašyti pačios siūlomos įstatymo pataisos teksto, kaip daroma nagrinėjamu atveju, nereikalaujama.

III. NESUTIKIMO SU SKUNDU MOTYVAI

Dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos įgaliojimų

10. Nesutinkame su Pareiškėjų teiginiu, kad ginčijamas Sprendimas yra neteisėtas, nes esą „priimtas viršijus VRK įgaliojimus, nustatytus įstatyme“ (skundo 2.1 ir 2.4. papunkčiai), nes, neva, „pagal Referendumo konstitucinio įstatymo 7 straipsnį, referendumo iniciatyvos rengimo stadijoje VRK tikrina tik formalius kriterijus – aiškumą, o materialinė referendumo iniciatyvos dalis tikrinama po parašų surinkimo, o ne iki jo“.

11. Pažymėtina, kad Vyriausioji rinkimų komisija yra nuolatinė aukščiausioji rinkimų ir referendumų rengimo ir vykdymo valstybės institucija (Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso 30 straipsnis).

12. Referendumo inicijavimas ir paskelbimas vykdomi Lietuvos Respublikos referendumo konstitucinio įstatymo (toliau – RKĮ) nustatyta tvarka. Šio įstatymo 11 straipsnio 3 dalyje VRK yra nustatyti įpareigojimai priimti sprendimą dėl referendumui siūlomo sprendimo atitikties Konstitucijai ir RKĮ 7 straipsnyje nustatytiems reikalavimams, taip pat priimti sprendimą dėl piliečių referendumo iniciatyvinės grupės registravimo.

13. RKĮ 7 straipsnio 1 dalies 1 – 3 punktuose nustatyti reikalavimai, taikomi referendumui teikiamo sprendimo *turiniui ir formai*. Pažymėtina, kad nei visame RKĮ, nei jo 7 straipsnyje nėra tokių nuostatų, apie kuriuos skunde teismui nurodo Pareiškėjas, t. y. jog „*referendumo iniciatyvos rengimo stadijoje VRK tikrina tik formalius kriterijus – aiškumą, o materialinė referendumo iniciatyvos dalis tikrinama po parašų surinkimo, o ne iki jo*“.

14. Konstitucinis Teismas 2014 m. liepos 11 d. nutarime yra konstatavęs, kad Referendumo. įstatyme nustatytas „<...> *Vyriausiosios rinkimų komisijos įgaliojimas registruoti piliečių referendumo iniciatyvinę grupę reiškia ir įgaliojimą vertinti, ar piliečių referendumo iniciatyvinę grupę laikosi Referendumo įstatyme nustatytų reikalavimų, ir atsisakyti įregistruoti tokią piliečių referendumo iniciatyvinę grupę, kuri jų nesilaiko. <...> kad Vyriausiosios rinkimų komisijos įgaliojimas registruoti piliečių referendumo iniciatyvinę grupę, aiškinamas Referendumo įstatymo <...> ir Teisėkūros pagrindų įstatymo <...> kontekste, reiškia, kad Vyriausioji rinkimų komisija privalo vertinti, ar piliečių referendumo iniciatyvinę grupę laikosi įstatymų nustatytų reikalavimų referendumui siūlomiems įstatymų projektams, inter alia ar Konstitucijos pakeitimo įstatymo projektu paisoma reikalavimų Konstitucijos pataisomis nepažeisti jos nuostatų darnos, laikytis materialinių Konstitucijos keitimo apribojimų, ir atsisakyti įregistruoti tokią piliečių referendumo iniciatyvinę grupę, kurios referendumui siūlomas projektas šių reikalavimų neatitinka*“.

15. Minėtame Konstitucinio teismo nutarime taip pat konstatuota, kad „<...> *Vyriausiosios rinkimų komisijos įgaliojimas atsisakyti įregistruoti piliečių referendumo iniciatyvinę grupę, kuri nesilaiko Referendumo, Teisėkūros pagrindų įstatymuose nustatytų reikalavimų referendumui siūlomo įstatymo projekto turiniui, apima ir Vyriausiosios rinkimų komisijos įgaliojimą vertinti piliečių referendumo iniciatyvinės grupės siūlomo priimti įstatymo (inter alia Konstitucijos pakeitimo įstatymo) projekto turinį*“.

16. Tai, kad VRK pagal kompetenciją privalo atlikti piliečių referendumo iniciatyvinės grupės siūlomo projekto turinio teisėtumo patikrą, t. y. ne tik formaliai tikrinti procedūras, bet, kaip nurodyta ir Konstitucinio Teismo minėtame 2014 m. liepos 11 d. nutarime – atlikti materialinį teisinį vertinimą, įskaitant, ar siūloma referendumui Konstitucijos pataisa neprieštaruja Konstitucijai bei teisėkūros principams, ne kartą savo sprendimuose yra pasisakęs ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) (žr. LVAT 2021-10-11 sprendime administracinėje byloje Nr. R-17-261/2021; 2025-06-12 sprendime administracinėje byloje Nr. R-3-815/2025, 2025 m. liepos 11 d. sprendime administracinėje byloje R-5-525/2025).

17. Taigi VRK priimdama ginčijamą Sprendimą neviršijo jai Referendumo konstituciniu įstatymu suteiktų įgaliojimų bei veikė savo kompetencijos ribose.

Dėl piliečių teises dalyvauti valstybės valdyme tiesiogiai, t. y. per referendumą, suvaržymo

18. Nesutinkame su Pareiškėjo argumentais, jog VRK veiksmai, priimant ginčijamą sprendimą, vertinami kaip Tautos suverenios galios dalyvauti valstybės valdyme tiesiogiai per referendumą suvaržymas (skundo 2.3. papunktis).

19. Pagal Konstitucijos 3 straipsnį niekas negali varžyti ar riboti Tautos suvereniteto, savintis visai Tautai priklausančių suverenių galių (1 dalis). Konstitucinis Teismas 2014-07-11 nutarime yra konstatavęs, jog Konstitucijos 3 straipsnio nuostatų paskirtis – apsaugoti šiame straipsnyje nurodytas konstitucines vertybes (Tautos suverenitetą, Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką), todėl šiomis nuostatomis negali būti remiamasi siekiant jas paneigti; Konstitucijos 3 straipsnio nuostatų negalima aiškinti *inter alia* taip, esą jos suponuoja Tautos teisę nepaisyti savo pačios priimtos Konstitucijos arba piliečio, kokios nors piliečių grupės teisę tapatintis su Tauta ir veikti jos vardu, siekiant pažeisti minėtas konstitucines vertybes. Pagal Konstituciją referendumas yra tiesioginio Tautos aukščiausios suverenios galios vykdymo forma; Tauta aukščiausią suverenią galią taip pat vykdo netiesiogiai – per demokratiškai išrinktus savo atstovus; jokie subjektai negali būti tapatinami su Tauta, kuriai priklauso suverenitetas (Konstitucijos 2 straipsnis) ir kuri aukščiausią suverenią galią vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus (Konstitucijos 4 straipsnis). Konstitucinis Teismas 1994 m. gruodžio 1 d. nutarime taip pat yra konstatavęs, jog referendumo iniciatyvinės grupės negali būti nei tapatinamos su Tauta, nei kalbėti jos vardu.

Dėl VRK narių, atstovaujančių parlamentines partijas, interesų konflikto

20. Nesutinkame su Pareiškėjų argumentais, kad VRK nariai, deleguoti politinių partijų, privalėjo nusišalinti, nes, neva, buvo interesų konflikto situacijoje pagal Lietuvos Respublikos viešų ir privačių interesų derinimo įstatymą – VRK nariai, deleguoti politinių partijų, turėjo tiesioginį interesą, nes svarstomas klausimas lietų politinių partijų finansavimą iš valstybės biudžeto, o VRK narius delegavusios partijos gauna lėšas iš valstybės biudžeto (skundo 2.7. papunktis).

21. VRK posėdyje iniciatyvinės grupės koordinatorius Z. Vaišvila kėlė šį klausimą bei siūlė VRK nariams, deleguotiems nuo parlamentinių politinių partijų, nusišalinti nuo sprendimo priėmimo. Minėtas siūlymas dėl VRK narių nusišalinimo buvo atmestas, nes VRK nariai nevertino, kad jie yra interesų konflikto situacijoje. Pagrindiniai tokio vertinimo argumentai buvo išsakyti VRK posėdyje ir jie yra nurodyti VRK 2025-08-21 posėdžio protokolo Nr. P-28 4-5 lape, t. y. „*jog Liberalų sąjūdis yra sumokėjęs baudą ir teistumas yra išnykęs. Rinkimų kodekse yra nurodyti labai aiškūs nusišalinimo pagrindai, todėl nematanti pagrindo nusišalinimo svarstant šį klausimą*“ (VRK narės Jolitos Baušytės pasisakymas); jog „*Rinkimų kodekso 44 straipsnis, kuris reglamentuoja Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimus ir jų priėmimo tvarką, aiškiai imperatyviai nustato, kada Vyriausiosios rinkimų komisijos narys, kurį į šią komisiją yra pasiūliusi politinė partija (partijų koalicija), nedalyvauja Vyriausiajai rinkimų komisijai rengiant, svarstant ir priimant sprendimus dėl atsisakymo registruoti šiai partijai (šių partijų koalicijai) priklausančią kandidatą, tokio kandidato registravimo panaikinimo, taip pat dėl šiurkštaus įstatymų pažeidimo, galinčio turėti įtakos skiriant valstybės biudžeto asignavimus partijai. Tai yra tie atvejai, remiantis kuriais Komisijos nariai, paskirti partijų, iš esmės nedalyvauja; visais kitais atvejais turi būti labai aiškūs nu(si)šalinimo pagrindai*“ (VRK narės Olgos Kilkinovos pasisakymas); „*jog į Komisiją skiria ne tos partijos, kurios gauna dotacijas, o parlamentinės partijos, kurios turi atstovų Seime. Nėra sąsajos tarp Komisijos narių ir dotacijų skyrimo. Vyriausioji rinkimų komisija turi pareigą skirti dotacijas. Nematanti pagrindo nusišalinti, esanti tikra savo ir kolegų nešališkumu*“ (VRK narės Gitanos Matiekuvienės pasisakymas); „*Vyriausiosios rinkimų komisijos nariai neturėtų būti tapatinami su partijomis, kadangi Vyriausiąją rinkimų komisiją skiria Seimas, o partijos tiesiog deleguoja narį, kuris gali būti susijęs su partija ar visiškai nesusijęs, čia partijos apsisprendimo klausimas. Rinkimų kodekso 44 straipsnis numato du nusišalinimo pagrindus. Vyriausiosios rinkimų komisijos nariai vykdo viešąsias funkcijas. Vyriausioji rinkimų komisija veikia kaip valdžios institucija, sprendžia ne privačius, o viešus klausimus. Pagal Viešųjų ir privačių interesų derinimo*

įstatymą reikia derinti privačius ir viešus interesus. Šiuo atveju konflikto nėra, nes Komisijos nariai vykdo savo viešąsias funkcijas“ (Roko Stabingio pasisakymas).

22. Pažymėtina, kad visi VRK nariai, paskirti į pareigas, prisiekia Lietuvos valstybei būti jai ištikimi ir gerbti bei vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, sąžiningai ir garbingai atlikti savo pareigas VRK (Rinkimų kodekso 35 straipsnis). Pareiga nusišalinti VRK nariams, kuriuos į šią komisiją yra pasiūliusi politinė partija (partijų koalicija), numatyta tik svarstant ir priimant sprendimus dėl atsisakymo registruoti šiai partijai (šių partijų koalicijai) priklausančią kandidatą, tokio kandidato registravimo panaikinimo, taip pat dėl šiurkštaus įstatymų pažeidimo, galinčio turėti įtakos skiriant valstybės biudžeto asignavimus partijai (Rinkimų kodekso 44 straipsnio 2 dalis). VRK sprendimus priima kolegialiai savo posėdžiuose (Rinkimų kodekso 42 straipsnio 1 dalis). Pažymėtina, kad ir pagal administracinių teismų praktiką, VRK veiklos teisinis reguliavimas sukuria teisinės prielaidas, kad priimant sprendimus politinių interesų dominavimo būtų išvengta, o tai, kad VRK sudėtyje yra politinių partijų pasiūlyti nariai, kaip teisinio pobūdžio taisyklė, pati savaime nesuponuoja interesų konflikto ir hipotetinio politinės partijos interesų buvimo, nes toks interesų konfliktas turi būti konstatuotas ne teisinės abstrakcijos pagrindais, o individualizuotu vertinimu (žr. LVAT 2021 m. gruodžio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R-21-415/20, 2021 m. gruodžio 29 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R-22-629/2021).

Dėl netiksliai interpretuotų Konstitucinio Teismo nutarimų

23. Nesutinkame su Pareiškėjų argumentais, neva VRK netiksliai (netgi priešingai) interpretuoja Konstitucinio Teismo nutarimus, todėl ginčijamas sprendimas prieštarauja Konstitucinio Teismo doktrinai (skundo 2.2., 2.6. ir 2.8. papunkčiai).

24. Pažymėtina, kad VRK ginčijame sprendime cituoja Konstitucinio Teismo 2024 m. rugsėjo 26 d., 2012 m. kovo 29 d., 2019 m. birželio 7 d. nutarimus, kuriuose yra suformuota konstitucinė doktrina dėl politinių partijų finansavimo valstybės lėšomis, dėl demokratinės teisinės valstybės, demokratiškų rinkimų, pasyviosios rinkimų teisės, asmenų lygybės doktrina, kaip ir cituoja tarptautinius teisės aktus dėl politinių partijų finansavimo (Venecijos komisijos Gerosios rinkimų praktikos kodeksą, Politinių partijų reguliavimo gaires, Europos Tarybos Ministrų komiteto Rekomendacijas Rec(2003)4) ir jų niekaip *priešingai* neinterpretuoja. Pareiškėjo argumentai apie „netikslų“ ar „priešingą“ šių teisės aktų interpretavimą tėra tik Pareiškėjo prielaidos, neturinčios jokio realaus teisinio pagrindo.

25. Priešingai, nei teigia Pareiškėjai, VRK nevertino, kad pati iniciatyvos idėja yra antikonstitucinė, tačiau vertino, ar ji atitinka konstituciniams demokratijos, politinio pliuralizmo ir teisinės valstybės principams, kaip tai VRK įpareigoja daryti RKĮ 7 straipsnis. Kaip minėta, VRK nusprendė, kad Grupės siūlymas įtvirtinti konstitucinį draudimą valstybės biudžeto lėšomis finansuoti politines organizacijas būtų konstituciškai neproporcingas apribojimas, prieštaraujantis Sprendime nurodytai Konstitucinio Teismo suformuotai doktrinai dėl politinių partijų finansavimo valstybės lėšomis, t. y. jog politinių partijų finansavimas valstybės lėšomis yra viena iš priemonių užtikrinti sąžiningą politinę konkurenciją, politinį pliuralizmą, demokratinės santvarkos stabilumą ir laisvą daugiapartinės sistemos raidą.

Dėl nepagrįsto rėmimosi Politinių organizacijų įstatymu

26. Nesutinkame su Pareiškėjų teiginiais, jog VRK, priimdama sprendimą, nepagrįstai rėmėsi POĮ, nes „įstatymų lygmenyje POĮ gali apibrėžti „politinės organizacijos“ skėtinę sąvoką, tačiau įstatymas negali keisti konstitucijos terminijos“ (skundo 2.5. papunktis).

27. Pažymėtina, kad POĮ nekeičia konstitucijos terminijos, o Pareiškėjai klysta teigdami priešingai. Referendumo konstitucinio įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatytas reikalavimas referendumui teikiamo sprendimo turiniui atitikti Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme nustatytus reikalavimus, yra įtvirtintas kaip atskiras ir jis nesietinas su siūlomų Konstitucijos pataisų teisėtumu. Kaip ir nurodyta ginčijamame VRK sprendime, vieni iš TPĮ 3 straipsnyje numatytų teisėkūros principų, kuriais turi vadovautis Grupė, teikdama referendumui siūlomo sprendimo tekstą, yra aiškumo principas, reiškiantis, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas

(3 straipsnio 2 dalies 6 punktas), sistematiškumo principas, reiškiantis, kad teisės normos turi derėti tarpusavyje (3 straipsnio 2 dalies 7 punktas), t. y. turi būti derinamos su kitais teisės aktais ir juose vartojamų sąvokų sistema.

28. Konstitucijos 35 straipsnyje įtvirtinta nuostata „Politinių partijų, kitų politinių ir visuomeninių organizacijų steigimą ir veiklą reglamentuoja įstatymas“, suponuoją, kad politinė partija yra viena iš politinių organizacijų rūšių. Analogiška politinės organizacijos sąvoka įtvirtinta ir POĮ 2 straipsnyje: „politinė organizacija – pagal šį įstatymą įsteigtas viešasis juridinis asmuo – politinė partija arba politinis komitetas <..>“. Pareiškėjų referendumui teikiamo sprendimo formuluotėje yra atskirai vartojamos abi sąvokos „politinės partijos“ ir „politinės organizacijos“ („valstybė nefinansuoja politinių partijų ir politinių organizacijų“) yra perteklinės, prieštaraujančios teisėkūros aiškumo ir sistematiškumo principams.

29. VRK sprendime nurodytos pastabos Grupės referendumui teikiamo sprendimo turiniui, tiek sąvokų vartojimo prasme, tiek dėl pavadinimo rašymo, kaip ir nurodo pareiškėjai, yra redakcinio pobūdžio, tačiau, kaip minėta, VRK pagal RKĮ 7 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostatas privalo vertinti, ar teisės akto projektą rengiantis subjektas teisės akto projektą rengia vadovaudamasis TPĮ 3 straipsnyje nurodytais teisėkūros principais ir šiame įstatyme nustatytais teisės akto projekto formai, struktūrai, turiniui ir kalbai keliamais reikalavimais (TPĮ 9 straipsnio 1 dalis), kas nagrinėjamu atveju ir buvo padaryta.

Dėl „neaiškumo“ argumento

30. Nesutinkame su Pareiškėjų skundo teiginiais, kad VRK sprendimas „pagrįstas akivaizdžiais dirbtiniais „neaiškumo“ argumentais“ (skundo 2.6. papunktis).

31. VRK sprendime nurodė, kad siūlomos Konstitucijos 35 straipsnio pataisos turinys dėl draudimo valstybei finansuoti politines partijas ir politines organizacijas turinys nėra atskleistas, nes neaišku, ar toks draudimas apimtų tik POĮ 19 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytus valstybės biudžeto asignavimus politinėms partijoms ar ir šio straipsnio 1 dalies 6 punktą – nuolatinio Lietuvos gyventojų savanoriškai skiriamą 0,6 procento dydžio sumokėto metinio pajamų mokesčio dalį, o taip pat neaišku, ar draudimas finansuoti politines partijas ir politines organizacijas apimtų tik tiesioginį valstybės finansavimą (valstybės biudžeto asignavimus) ar ir netiesioginį finansavimą – pavyzdžiui, valstybės lėšomis finansuojamas specialias rinkimų agitacijos laidas (Rinkimų kodekso 99 straipsnio 1–6 dalys), skirtas rinkimų politinės kampanijos dalyviams, kuriais gali būti ir

politinės partijos. Kadangi siūlomas Konstitucijos 35 straipsnio pataisoje įtvirtintas draudimas nėra apibrėžtas, VRK laikė, kad siūlomas reguliavimas nėra aiškus ir gali būti suprantamas nevienareikšmiškai.

32. Pareiškėjų argumentai, kad tai, kas sudaro „finansavimą“, apie kurį kalbama referendumui teikiamo sprendimo dėl Konstitucijos 35 straipsnio keitimo tekste, turės nustatyti įstatymai, nes *„konstitucinės normos savo prigimtimi yra principai, detalizuojami įstatymais“*, o VRK neva *„dirbtinai painioja politinių partijų finansavimą su rinkimų proceso užtikrinimu (pvz. specialiosiomis laidomis“, nes neutralios informavimo priemonės rinkėjams nėra partijos finansavimas“*, yra nepagrįsti.

33. Iš Grupės referendumui teikiamo sprendimo teksto *„Valstybė nefinansuoja politinių partijų ir politinių organizacijų“* turinio akivaizdu, kad šio Konstitucijos 35 straipsnio papildymo 4 dalimi tikslas – įtvirtinti konstitucinį draudimą valstybės biudžeto lėšomis finansuoti politines partijas ir kitas politines organizacijas, taip užtikrinant, kad valstybės ištekliai nebūtų naudojami tiesiogiai remti politinius subjektus. Valstybės politinių organizacijų finansinio rėmimo sritys siūlomoje formuluotėje nėra išskiriamos, nes tokia formuluotė numato absoliutų draudimą valstybės lėšomis remti politines organizacijas. Pagal galiojantį reglamentavimą, politinės partijos valstybės biudžeto asignavimus gali naudoti ne tik rinkimų politinei kampanijai finansuoti, bet ir kitai jų veiklai (POĮ 20 straipsnio 4 dalis), todėl VRK pagrįstai sprendime vertino, kad siūlomas reguliavimas nėra aiškus ir gali būti suprantamas nevienareikšmiškai.

Dėl „lygiateisiškumo“ argumento

34. Skundo 15-16 punktuose Grupė nurodo argumentus dėl lygiateisiškumo. Tokiu būdu Grupė galimai nesutinka su VRK Sprendime nurodytais argumentais dėl prieštaravimo lygybės prieš įstatymą ir lygiateisiškumo principui: *„Papildomai pažymėtina, kad Konstitucijos 35 straipsnis laiduoja piliečiams teisę laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ar asociacijas, jei šių tikslai ir veikla nėra priešingi Konstitucijai ir įstatymams. Todėl referendumo sprendimu siūlomas išskirtinai politinių partijų ir politinių organizacijų veiklos ribojimas – draudimas jas finansuoti – prieštarauja lygybės prieš įstatymą principui, įtvirtintam Konstitucijos 29 straipsnyje, bei lygiateisiškumo principui, kadangi kitokioms piliečių bendro veikimo formoms toks draudimas nebūtų nustatytas, pavyzdžiui, tradicinėms religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, tautinių mažumų organizacijoms ir kt.“* Grupės pateikti argumentai nepaneigia, kad draudimas valstybei

finansuoti tik politines partijas ir politines organizacijas yra ribojantis piliečių asociacijų laisvę Konstitucijos 35 straipsnio pirmosios dalies prasme ir kad toks draudimas diskriminuotų politines partijas ir politines organizacijas vien dėl tokių organizacijų formos. Be to, Grupė laikosi pozicijos ir dėl parlamentinių ir neparlamentinių partijų nelygiateisiškumo valstybės finansavimo aspektu. Tokia pozicija yra klaidinga, kadangi valstybės biudžeto asignavimus gauna ne tik parlamentinės partijos, bet ir neparlamentinės partijos. Pavyzdžiui, VRK 2025 m. balandžio 10 d. sprendimu Nr. Sp-90 „Dėl 2025 metų pirmojo pusmečio valstybės biudžeto asignavimų politinių partijų veiklai finansuoti dydžio nustatymo“² paskyrė valstybės biudžeto asignavimus ne tik parlamentinėms partijoms, bet ir partijoms, kurios į Seimą nepateko (Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjunga, Laisvės partija, Lietuvos regionų partija, Nacionalinis susivienijimas, Partija „Laisvė ir teisingumas“). Grupė savo skunde taip pat nurodo, kad valstybės ir privatus finansavimas neva prieštarauja vienas kitam. Tokia pozicija yra nepagrįsta, nes abu šie finansavimo šaltiniai yra teisėti ir yra numatyti POĮ 19 straipsnio 1 dalyje. Politinių partijų kitų finansavimo šaltinių, išskyrus valstybinį finansavimą, konstitucingumas niekada nebuvo vertinamas, todėl nėra suprantama, kodėl Grupė siekia priešinti valstybės finansavimą prieš privatų finansavimą bei politines partijas ir politines organizacijas prieš kitas piliečių bendro veikimo formas pagal Konstitucijos 35 straipsnį. Draudimas valstybei finansuoti tik politines partijas ir politines organizacijas pažeidžia lygybės prieš įstatymą ir lygiateisiškumo principus.

35. VRK Sprendimas vertintinas kaip pagrįstas ir teisėtas, priimtas tinkamai įvertinus Grupės pateikto referendumui teikiamo sprendimo turinį bei tinkamai pritaikius materialinės teisės normas, todėl jo naikinti Pareiškėjo skunde nurodytais argumentais nėra pagrindo.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 88 straipsnio 1 punktu,

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašome:

Pareiškėjo skundą atmesti.

PRIDEDAMA. ,1. VRK 2025-08-21 sprendimas Nr. Sp-138, 11 l.;

²

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2aa76142160711f09cbcab0ff4d74843?positionInSearchResults=54&searchModelUUID=e67096ac-49df-460b-b4a5-afbb0916c88c>

2. VRK 2025-08-21 posėdžio protokolas Nr. P-28. 12 l.;
3. Grupės 2025-08-05 prašymas, 3 l.;
4. Grupės 2025-08-21 rašytinis atsiliepimas dėl Sprendimo projekto, 4 l.

Komisijos pirmininkė
Petronienė

Lina